

в ній, допомогли Володимирові Олександровичу спільно з Ю.І. Любарським сформулювати і розв'язати обернені задачі багатоканального розсіяння і теорії малих коливань системи взаємодіючих частинок.

Протягом багатьох років В.О. Марченко читав лекції, а також керував щотижневим міським семінаром з математичної фізики в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна. Серед учнів Володимира Олександровича є два академіки НАН України. Його неодноразово обирали президентом Харківського математичного товариства. Володимир Олександрович брав активну участь у заснуванні Фізико-технічного інституту низьких температур і його Математичного відділення.

В.О. Марченко — автор понад 130 наукових публікацій, у тому числі 12 монографій. Він — лауреат Ленінської премії (1962, спільно з Б.М. Левітаном), Державної премії Ук-

раїни в галузі науки і техніки (1989), премій НАН України ім. М.М. Крилова (1983), ім. М.М. Боголюбова (1996), ім. М.О. Лаврентьєва (2007). Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора (1967, 1982), Ярослава Мудрого IV (2007) і V (2002) ступенів, Золотою медаллю ім. В.І. Вернадського НАН України (2010). Йому присвоєно звання почесного доктора Паризького університету імені Дені Дідро (1997) і Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна (2002). Володимир Олександрович — член Норвезького королівського товариства наук і літератури (з 2001 р.). У 2007 р. В.О. Марченко був удостоєний звання «Почесний громадянин Харківської області».

Наукова громадськість, колеги, учні й друзі сердечно вітають Володимира Олександровича з ювілеєм, бажають міцного здоров'я, сонячного настрою в будь-якій ситуації та нових творчих досягнень.

80-річчя академіка НАН України В.В. ЄРЕМЕНКА

Віктор Валентинович Єременко народився 26 липня 1932 р. у Харкові. У 1955 р. закінчив фізико-математичний факультет

Харківського державного університету за фахом «фізика низьких температур». У 1955–1961 рр. працював у Інституті фізики АН УРСР (Київ). З квітня 1961 р. наукова діяльність В.В. Єременка пов'язана з Фізико-технічним інститутом низьких температур ім. Б.І. Веркіна АН УРСР (ФТІНТ), у якому він був завідувачем лабораторії електропровідності та надпровідності (1961–1963), відділів магнетизму та магнітооптики (1963–1986), спектроскопії магнітних і молекулярних кристалів (1986–1994), директором (1991–2006). З 2006 р. Віктор Валентинович — головний науковий співробітник і радник при дирекції ФТІНТ. У 1959 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1967 р. здобув науковий ступінь доктора фізико-математичних наук, у 1968 р. — звання професора. У 1972 р. його обрано членом-ко-

респондентом АН УРСР, у 1978 р. — академіком.

Наукова діяльність Віктора Валентиновича пов'язана з дослідженням низькотемпературного магнетизму, спектральних і магнітооптичних явищ, магнітних фазових перетворень в антиферомагнетиках; надпровідності й гальваномагнітних явищ у металах; екситонних процесів в антиферомагнітних, напівпровідникових і молекулярних кристалах. Вагомим здобутком стала кандидатська дисертація В.В. Єременка «Оптичні та фотоелектричні явища в кристалах CdS при низьких температурах», у якій уперше в світі було спостережено прояв екситондомішкових комплексів у спектрах поглинання світла напівпровідниками.

Основні результати досліджень В.В. Єременка — спостереження квантових магнітних осциляцій хімічного потенціалу в напівметалах (вісмут, сурма); спостереження й дослідження екситон-магнітонних збуджень в антиферомагнетиках, зокрема в антиферомагнітному твердому кисні; вивчення нових магнітооптичних явищ в антиферомагнетиках, що отримали назву «лінійний магнітооптичний ефект» і «квадратичне магнітне обертання площини поляризації світла». Він спостеріг і експериментально дослідив ефект делокалізації магнітних домішкових станів, обмінні моди антиферомагнітного резонансу й електромагнітні — збудження змінним електричним полем магнітних коливань.

З ім'ям В.В. Єременка пов'язані: відкриття й експериментальне дослідження проміжного стану в антиферомагнетиках поблизу фазових перетворень першого роду, індукованих сильним магнітним полем; визначні результати в галузі оптичної спектроскопії антиферомагнетиків (спостереження та дослідження резонансного розщеплення екситонних смуг поглинання світла, екситон-магнітонних збуджень та ін.); магнітооптичні дослідження неоднорідних станів у магнетиках поблизу фазових магнітних перетворень, індукованих зовнішнім магнітним полем. Серед інших здобутків — оптична візуалізація колінеарних антиферомагнітних доменів,

розроблення методів переключення колінеарних антиферомагнітних доменів у кристалах із різною магнітною симетрією; піонерські роботи в магнітооптиці антиферомагнетиків, відкриття змішаного та проміжного станів в антиферомагнетиках поблизу магнітних фазових перетворень; відкриття фотоіндукованих довгоживучих станів у магнітних діелектриках і високотемпературних надпровідниках; новаторські дослідження магнітопружних ефектів у шубніковській фазі надпровідників, особливо квантових магнітних осциляцій магнітострикції.

У 2006–2011 рр. Віктор Валентинович отримав вагомні результати в галузі високотемпературної надпровідності, сильнокорельованих електронних систем і наномагнетизму.

У 1966–1999 рр. В.В. Єременко викладав у Харківському державному університеті на кафедрі магнетизму. Серед його учнів понад 50 кандидатів, 14 докторів наук, членкореспондент (А.І. Звягін) і два академіки НАН України (М.Ф. Харченко, С.Л. Гнатченко), а також 12 лауреатів Державних премій України в галузі науки і техніки.

Віктор Валентинович активно співпрацює з Американським фізичним товариством, Американським інститутом фізики, де перекладають і перевидують журнал «Фізика низьких температур», головним редактором якого з 1990 р. є ювіляр. Тісно контактує з Міжнародними лабораторіями сильних магнітних полів у Вроцлаві (Польща), де входить до наукової ради, і Греноблі (Франція).

Віктор Валентинович — член редколегій журналів «Космічна наука і технологія» (Київ) і «Фізика твердого тела» (Санкт-Петербург); автор більше ніж 400 публікацій, серед яких 3 монографії та підручник.

В.В. Єременко — заслужений діяч науки України (1982), академік Європейської академії наук, літератури та мистецтв (2003), почесний член (fellow member) Американського фізичного товариства (2000), почесний працівник космічної галузі України (2007), почесний працівник Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України

(2002), почесний доктор Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, почесний професор Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова (2010), соросівський професор.

Віктор Валентинович — лауреат Державних премій у галузі науки і техніки України (1971) та Азербайджану (1986), Премії АН СРСР і Польської академії наук (1987), премії АН УРСР ім. К.Д. Синельникова

(1985) і НАН України ім. Л.В. Шубнікова (2004). Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2002), Почесною грамотою Верховної Ради України (2010), медаллю «Петро Могила» Міністерства освіти і науки України.

Наукова громадськість, колеги, учні й друзі щиро вітають Віктора Валентиновича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, наснаги, нових наукових звершень.

80-річчя члена-кореспондента НАН України М.Ф. КОТЛЯРА

Микола Федорович Котляр народився 4 липня 1932 р. у м. Кам'янці-Подільському. У 1956 р. закінчив історичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Протягом 1956–1960 рр. працював консультантом з питань історії відділу бібліографії Центральної наукової бібліотеки АН УРСР. У 1960 р. вступив до аспірантури відділу нумізматики Державного Ермітажу, де став учнем видатного російського нумізмата Івана Георгійовича Спаського. Після закінчення аспірантури в 1964 р. М.Ф. Котляра для завершення роботи над дисертацією на рік залишили в Ермі-

тажі на посаді наукового співробітника відділу нумізматики.

У 1965 р. Микола Федорович захистив кандидатську дисертацію в Інституті історії України АН УРСР і став співробітником цієї установи. Працював у відділах історіографії, джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін, зарубіжної історіографії, середньовічної історії України; у 1982–1996 рр. очолював сектор історії Київської Русі. У 1972 р. він захистив докторську дисертацію, а в 1995 р. його обрано членом-кореспондентом НАН України.

Серед наукових інтересів М.Ф. Котляра багато років домінувала нумізMATика. Його дослідження в цій галузі почалися з кандидатської дисертації «Галицька Русь XIV–XV ст. (історико-нумізMATичне дослідження)», а вилилися в низку праць, що заклали основи української нумізMATичної школи, до якої входять такі відомі науковці, як Г.А. Козубовський, Р.М. Шуст та ін. Він уклав каталоги знахідок середньовічних монет на території України, які в 1976–1977 рр. були видані в Польщі під назвою «Znaleziska monet z XIV-XVII, XVIII w. na obszarze Ukrainiskiej SRR». Це видання, а також книги «Галицька Русь XIV–XV ст.: історико-нумізMATичне дослідження» (1981), «Грошовий обіг на території України доби фео-